

BSSn4404: Výzkum konfliktu

Úrovne analýzy a
systémové příčiny
vojny

7.3.2022

Miriam Matejova, PhD

Program

- Úrovne analýzy: ako študovať konflikt?
- Systémové teórie vojny
 - Ako vedie anarchia k vojne?
 - Ako sa dá dosiahnuť mier v anarchii?

Úrovne analýzy a štúdium konfliktu

- Prečo úrovne analýzy?
 - “Metodologické stávky”
 - Rozsah výskumného cieľa
- Aké úrovne analýzy rozlišujeme?
 - jednotlivec, štát, medzinárodný systém
 - často len dva levely: vnútroštátny a mimoštátny

Tri “obrazy”

- Kenneth Waltz, *Man, State, and War* (1959)
 - Prečo vznikajú vojny?
 - Povaha ľudstva, zlý charakter štátu alebo spoločnosti, medzinárodná anarchia

Percepčné príčiny

- Rola politických lídrov, osobností, skupiny ľudí
- Kognitívne predsudky, mylné predstavy, psychologické poruchy

Domáce príčiny

- Ideologické
 - Nacionalizmus, militarizmus, atď.
- Riadenie štátu, politické a ekonomické režimy
- Kultúrne, historické, etnické faktory

Systemové príčiny

- Charakter medzinárodného systému (anarchia), v ktorom štáty fungujú.
- Vytváranie a rozpúšťanie aliancií, zmeny vo formálnych politických inštitúciách a normách na medzinárodnej úrovni.

Základ medzinárodného systému

- Základná zložka = štát
- Moderný štát zakladá svoju existenciu na logike **politického realizmu**
- Najdôležitejší prvok štátu je jeho monopol na použitie legitímneho fyzického násilia v rámci svojho územia

Štátna suverenita

- 16. storočie, Jean Bodin
 - štát má ako jediný autoritu nad svojimi občanmi;
štát ako finálny rozhodca pozemských sporov
- 17. storočie, Hugo Grotius
 - Zaujímal sa o vzťahy medzi panovníkmi
 - Žiaden panovník nemôže podliehať právnej kontrole iného štátu

Štátna suverenita → anarchia

- Medzinárodná anarchia ako dôsledok štátnej suverenity
- Vojna ako spôsob riešenia závažných sporov
- *Skutočne suverenita existuje?*
 - Medzinárodné dohody, špionáž, invázia, nátlak
- *Prečo sa narušenie štátnej suverenity toleruje?*

Na zamyslenie...

- Aké sú výhody a nevýhody štátnej suverenity?
Prevažujú výhody nad nevýhodami?
- Ak sú štáty hlavnou príčinou vojny, aké je riešenie?

Anarchia v medzinárodnom systéme

- Medzinárodná politika je o moci suverénnych štátov, nad ktorými nie je žiadna vyššia moc.
- Neexistuje žiadna svetová vláda (t. j. medzinárodný systém je svojpomocný).
- **Anarchia v medzinárodných vzťahoch nie je absencia poriadku (nie je to chaos!)**

Medzinárodná štruktúra

- Kenneth Waltz – americký politológ a otec neorealizmu
 - Suverénne štáty v systéme medzinárodnej anarchie sa budú správať konfliktne, pretože konfliktu nič a nikto nebráni.

Realizmus a moc

- Hans Morgenthau:
“Medzinárodná politika, ako každá politika, je boj o moc.”
- Moc je definovaná ako nátlak (coercion).
- Materiálne zdroje, ktoré má štát k dispozícii.
 - Moc je vojenská sila.
 - Ekonomická sila je základný pilier vojenskej sily.

Základy realizmu

Štátne záujmy	Prežitie
Ako prežiť	Zvýšiť moc
Povaha ľudstva	Človek je chybný, a preto je náchylný ku konfliktom
Anarchia	Prostredie, v ktorom zvrchované štáty pôsobia

(Klasický) realizmus vz neorealizmus

Klasický realizmus	Štrukturálny realizmus (neorealizmus)
Moc kvôli moci: moc ako konečný cieľ	Moc kvôli bezpečnosti: moc ako prostriedok
Povaha ľudstva ako príčina vojny	Anarchia je nevyhnutná ale nie dostatočná podmienka na vojnu
Domáce/vnútroštátne faktory sú niekedy rozhodujúce	Štát ako unitárny aktér pôsobiaci v medzinárodnom systéme

Defenzívny vz ofenzívny realizmus

ŠTRUKTURÁLNY REALIZMUS

DEFENZÍVNY	OFENZÍVNY
Štáty by mali získať „primerané množstvo moci“	Pre štáty má zmysel usilovať sa o čo najväčšiu moc
Snaha o hegemóniu je hlúpa	Štáty by sa mali snažiť o hegemóniu
Kľúčoví autori: Waltz, Jervis	Kľúčoví autori: Mearsheimer, Gilpin, Schweller

Status quo vz revizionistické štáty

- **Status-quo štáty**
 - Všeobecne spokojné
 - Cieľom je sebazáchova
 - Sklon k rovnováhe
- **Revizionistické štáty**
 - Spravidla nespokojné
 - Motivované nie bezpečnosťou ale príležitosťou
 - Cieľom je expanzia

Mocnosti a vojna

- Quincy Wright: medzi rokmi 1480 a 1940, v asi 2,600 najdôležitejších bojoch medzi európskymi štátmi...
 - sa Francúzsko zúčastnilo 47%,
 - Rakúsko-Uhorsko 34%,
 - Veľká Británia a Rusko 22%,
 - Turecko 15%,
 - Španielsko 12%
- Od roku 1914 sa udialo 25 medzištátnych vojen
 - Mocnosti sa zúčastnili 19-tich

Kedy štáty začnú vojnu?

- Stephen Van Evera:
 - Keď veria, že vyhrajú
 - Keď si myslia, že strategickú výhodu bude mať štát, ktorý zaútočí ako prvý
 - Keď sa obávajú, že ich relatívna moc môže klesať
 - Keď veria, že môžu zvýšiť svoje zdroje
 - Ak si myslia, že dobytie bude ľahké

Aliencie

- Mocnosti vzstupujú do aliancií častejšie
 - záväzky vz. zdroje
 - kultúrne, ideologické dôvody
- Udržiavajú aliancie mier alebo zvyšujú napätie?

Teória rovnováhy síl

- **Rovnováha síl:** systém, v ktorom nie je dominantný žiaden samostatný aktér
 - žiaden štát nie je dostatočne silný na to, aby porazil ostatné štáty

Teória hegemonické stability

- Stabilita vyplýva z unipolarity, v ktorej jeden dominantný štát zaisťuje určitý stupeň poriadku v systéme.
- **Hegemón** = vodca alebo dominantný aktér
 - „Globálny policajt“, znižujúci stupeň anarchie v systéme
- Vojna je najpravdepodobnejšia, keď dôjde k narušeniu dominantného postavenia vodcu, čo dáva iným štátom pokúšenie hľadať nadvládu.
 - ak existuje druhý silný štát, ktorý sa snaží presadiť,
 - ak hegemón preventívne zaútočí, aby rozdrvil rastúcu hrozbu skôr, ako sa stane ešte silnejšou.

Rovnováha síl vz hegemónická stabilita

- **Rovnováha síl:** stabilita je v rovnováhe; šance na vojnu sa zvyšujú, keď sa jeden štát snaží ovládnuť ostatné
- **Hegemónická stabilita:** stabilita je v dominancii; šance na vojnu sa zvyšujú, keď sa medzinárodný systém dostáva do rovnováhy

Polarita, vojna a mier

		Examples
Unipolarita	Hegemón udržiava poriadok, určuje pravidlá, a urovnáva spory	Rím USA od roku 1991?
Bipolarita	Dva konkurenčné hegemony. Každý predsedá aliancii slabších štátov.	Atény vs Sparta (5. storočie p.n.l.) Studená vojna
Tripolarita	Tri mocnosti, nie je možná rovnováha. Každý štát sa snaží vyhnúť tomu, aby sa proti nemu tie dva druhé spojili.	?
Multipolarita	Niekoľko mocností, rôzne kombinácie môžu viesť k rovnováhe.	Veľa z európskej histórie (napr. 19. storočie) Svet po 9/11?

Žijeme vo svete realizmu?

- Súhlasíte s realistami? Prečo (nie)?
- Ako môžeme dosiahnuť mier vo svete realizmu?

Medzinárodná anarchia – mýtus?

- "Anarchia je to, čo z nej robia štáty"
- Ak sa štáty správajú konfliktne, potom sa zdá, že povaha anarchie je konfliktná. Ak sa štáty správajú kooperatívne, zdá sa, že povaha medzinárodnej anarchie je kooperatívna.
- To, čo jednotlivé štáty robia, závisí od toho, aké sú ich identity a záujmy a identity a záujmy sa menia.

Konštruktivizmus

- Patrí medzi najvplyvnejšie tradície globálnej politiky koncom 90. rokov
- Interakcie štátov sú historicky a spoločensky konštruované; nie sú to nevyhnutné následky charakteru ľudstva
- Dôraz na významy myšlienok, predmetov a aktérov. Sú determinované sociálnou interakciou.
- Štáty chcú prežiť, ale nevieme, ako to dosiahnu - mohlo by to byť prostredníctvom spolupráce alebo konfliktu.

Mimo svet realizmu

- Konštruktivizmus nezanedbáva štáty ako ústredných aktérov globálnej politiky, ale umožňuje formovať svet aj iným silám.
- **Ideové faktory:** identity, hodnoty, normy, viery
- Vzťahy aktérov upravujú *zdieľané normy*
 - Napr. Neopuzívanie zbraní hromadného ničenia
- Ide o možnosť zmeny *v rámci* medzinárodného systému (nie systému ako takého)